

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 277/2022-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja bytom [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátkou JUDr. Emíliou Korčekovou, Malacká cesta 5680/2B, Pezinok, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 61/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 61/2017 **boli porušené** základné práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 61/2017 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Každému zo sťažovateľov **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **500 eur**, ktoré im **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **387 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. marca 2022 domáhajú vyslovenia porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných

práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 61/2017 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia podali proti Slovenskej republike v zastúpení Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej aj „žalovaná“) na okresnom súde 2. októbra 2017 žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej im svojvoľnými aktivitami Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorými malo byť opakovane a nepripustne výraznou mierou zasiahnuté do výsostne osobnostných práv sťažovateľov. Okresný súd v napadnutej veci rozhodol rozsudkom č. k. 12 C 61/2017-99 z 12. novembra 2019 tak, že žalobu v celom rozsahu zamietol. Na základe odvolania sťažovateľov bol rozsudok súdu prvej inštancie zrušený uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 Co 55/2020-132 z 31. mája 2021. Do podania ústavnej sťažnosti žaloba sťažovateľov nebola podľa nich okresným súdom riadne prejednaná a nie je o nej meritórne rozhodnuté ani v prvom stupni. Zastávajú názor, že napadnuté konanie trvá extrémne dlho, viac ako 4 roky a 5 mesiacov, čo je z ústavného hľadiska neprijateľné a neakceptovateľné. Okresným súdom prejednávajúca a rozhodovaná vec má podľa sťažovateľov pre nich mimoriadny význam a po právnej a skutkovej stránke nie je zložitá, ide o jednoduchú vec. Podľa ich názoru sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu pred podaním ústavnej sťažnosti neboli povinní vyčerpať.

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 277/2022-13 z 1. júna 2022 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

4. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili k prijatej ústavnej sťažnosti.

5. Predseda okresného súdu prípisom č. k. 1 SprV 314/2022 z 29. júna 2022 k ústavnej sťažnosti v podstatnom po stručnom chronologickom uvedení úkonov v predmetnej veci dospel k záveru, že sťažnosť vo vzťahu k postupu okresného súdu v napadnutom konaní vzhľadom na vykonané úkony sa mu javí ako nedôvodná. Poukázal na nepriaznivú situáciu na okresnom súde z hľadiska personálneho stavu a dlhodobé neriešenie tohto problému zo strany kompetentných orgánov. K otázke skutkovej a právnej zložitosti a správaniu strán konania predseda nič neuviedol. K vyjadreniu predsedu okresného súdu bolo priložené aj vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá v podstatnom uviedla, že napadnuté konanie nepatrí medzi prioritizované konania, rovnako poukázala na neprimerané zaťaženie sudcov v súdnom oddelení, na ktoré viackrát upozorňovala predsedu súdu, ako aj na vplyv epidemiologickej situácie v priebehu rokov 2021 – 2022, ktorá obmedzila pojednávacie a rozhodovacie činnosť sudcov. K skutkovej a právnej zložitosti veci a správaniu strán konania sa nevyjadrila. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bol aj súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci.

6. Stanovisko okresného súdu bolo zaslané na vyjadrenie právnej zástupkyňi sťažovateľov, ktorá v lehote určenej ústavným súdom ani do prejednaní veci na výzvu ústavného súdu nereagovala.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom súdneho spisu, ktorý si zadovážil (z ktorého sú zrejmé všetky procesné úkony, pozn.), dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

8. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní pri rozhodovaní o náhradu nemajetkovej ujmy došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov postupom okresného súdu.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 90/2010).

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

12. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' sporu, ústavný súd konštatuje, že obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka napadnutého konania nebola závislá od právnej náročnosti prerokovávanej veci.

13. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu súdneho spisu, dospel k záveru, že sťažovatelia sa nepričinili o predĺženie napadnutého konania.

14. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Vychádzajúc z obsahu súdneho spisu a predloženej chronológie úkonov súdu a strán konania boli relevantné pre posúdenie postupu okresného súdu tieto úkony:

- 2. októbra 2017 – doručenie žaloby sťažovateľov okresnému súdu,
- 4. decembra 2017 – okresný súd vyzval žalovanú na vyjadrenie k žalobe, ku ktorej sa žalovaná vyjadrila podaním doručeným 3. januára 2018,
- 10. januára 2018 – okresný súd vyzval sťažovateľov na vyjadrenie k vyjadreniu žalovanej k žalobe,
- 13. apríla 2018 – okresnému súdu bola doručená replika sťažovateľov,
- 2. mája 2018 – okresný súd vyzval žalovanú na vyjadrenie k replike sťažovateľov,
- 21. mája 2018 – bola doručená duplika žalovanej,
- 24. mája 2018 – okresný súd doručoval dupliku žalovanej sťažovateľom,
- 4. júna 2019 – pojednávanie odročené na účel doplnenia dokazovania na 12. november 2019,
- 12. novembra 2019 – pojednávanie, na ktorom bol vyhlásený rozsudok (žaloba zamietnutá),
- 16. decembra 2019 – okresný súd uznesením uložil povinnosť sťažovateľom zaplatiť doplatok za žalobu v sume 666 eur,
- 8. januára 2020 – doručené odvolanie sťažovateľov proti rozsudku a sťažnosť proti uzneseniu o vyrubení doplatku,
- 26. februára 2020 – okresný súd zaslal žalovanej odvolanie sťažovateľov,
- 6. mája 2020 – súdny spis predložený odvolaciemu súdu za účelom rozhodnutia o odvolaní,
- 7. júla 2021 – vrátený spis okresnému súdu spolu so zrušujúcim uznesením odvolacieho súdu č. k. 4 Co 55/2020 – 132 z 31. mája 2020,
- 17. mája 2022 – určený termín pojednávania na 17. január 2023.

16. Ústavný súd, vychádzajúc z doterajšieho priebehu a dĺžky napadnutého konania, konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní je zjavne poznačený zbytočnými priet'ahmi, ako aj neefektívnym postupom. V tejto súvislosti ústavný súd považuje za neprimerané, že prvé pojednávanie sa uskutočnilo 4. júna 2019, teda až po 18 mesiacoch od doručenia návrhu (2. októbra 2017). Pokiaľ ide o argumentáciu okresného súdu týkajúcu sa prijatých obmedzení základných práv a slobôd z dôvodu pandémie COVID-19 a sťaženú možnosť vykonávať pojednávania v prerokúvanej veci, ústavný súd konštatuje, že táto argumentácia nevysvetľuje skutočnosť, že od vrátenia spisu 7. júla 2021 okresný súd dosiaľ neuskutočnil žiaden úkon smerujúci k prerokovaniu a rozhodnutiu veci okrem toho, že v máji 2022 určil termín pojednávania na január

budúceho roku. Toto obdobie nečinnosti v trvaní vyše roka (v čase rozhodovania) ústavný súd hodnotí ako zbytočný prieťah.

17. Ústavný súd, vychádzajúc z celkovej dĺžky napadnutého konania, zo zistených prieťahov, z neefektívneho a nesústredeného postupu okresného súdu vo veci sťažovateľov, dospel k záveru, že v okolnostiach posudzovanej veci boli porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku nálezu).

18. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, mu prikázal, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 12 C 61/2017 konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená a nie je možné vylúčiť prípadné ďalšie zbytočné prieťahy pri rozhodovaní v ďalších fázach napadnutého konania (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

20. Sťažovatelia sa domáhali priznania finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur každému zo sťažovateľov z dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti, a to najmä z dôvodu narušenia dôvery v právny systém Slovenskej republiky, neprimeraného stresu a utrpenej ujmy vyplývajúcej z neprimeranej dĺžky súdneho konania, a to v kontexte predmetu žaloby, ktorej sťažovatelia pripisujú mimoriadny význam.

21. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Berúc do úvahy charakter predmetu konania, jeho význam pre sťažovateľov, posudzované obdobie právnej neistoty sťažovateľov a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti,

že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

23. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

24. Ústavný súd priznal právnej zástupkyni trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby. Za dva úkony uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) patrí odmena v sume dvakrát po 193,50 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur. Tá sa v zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Vzhľadom na uvedené odmena za jeden úkon právnej služby v prípade zastupovania dvoch osôb predstavuje rovnakú sumu, teda 193,50 eur.

25. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, tak ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 387 eur (bod 4 výroku nálezu).

26. Priznanú náhradu trov konania je ústavný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyni sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

27. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. septembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu